

ВМЕСТО УВОД:
**ЗА НАСЛЕДСТВОТО НА ПРЕХОДА ИЛИ
ЗА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ „ПОСТИЖЕНИЯ“
НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ИЗМИНАЛИТЕ
ДВАДЕСЕТ ГОДИНИ**

1. Изгубеното двадесетилетие

От позициите на днешния ден, изкушенията да се даде еднозначна и категорична оценка на прехода, са твърде предизвикателни. Според управляващата класа постигнати са „феноменални“ успехи на българския преход. Сред тях най-важните са: изпълнени бяха критериите от Копенхаген¹, доказателство за което е присъединяването на Р. България към Европейския съюз. Следователно, създадени са стабилни институции, гарантиращи демокрацията, законността и човешките права, както и действаща пазарна икономика, способна да се справи с конкурентните сили в ЕС.

Тази широко лансираната теза обаче е твърде съмнителна, защото отклонява вниманието от същността на нещата. Чрез нея се заместват целите със средствата за тяхното реализиране. Подобна манипулация е типична за компрометиралата се парадигма на съвременния неолиберализъм и пазарния фундаментализъм. В нейната идеология пазарът е „всё и вся“, именно той задава целите на общество-

¹ Имат се предвид критериите за присъединяване към ЕС, които бяха приети на заседанието на Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г. Те включват следните изисквания, които кандидатстващите за членство страни трябва да изпълнят: а) стабилност на институциите, гарантиращи демокрацията, законността, човешките права и зачитане и защита правата на малцинствата (т.нар. „политически критерий“ – бел. на автора); б) наличие на действаща пазарна икономика, както и способност да се справят с конкурентния натиск и пазарните сили вътре в Съюза; в) способност да поемат задълженията, произтичащи от членството, включително и това да се придържат към целите на политическия, икономическия и валутния съюз. (Вж.: Разширяването на Европейския съюз: исторически шанс. http://www.evropa.bg/bg/es_enlarge_bg.htm, стр. 3)

то, ръководейки го чрез своята „невидима ръка“. По този начин пазарът измества държавата, публичните институции, демократичните процедури и механизми в техните функции да изразяват, дефинират и реализират интересите на мнозинството и на нацията като цяло. За такова „объркване“ и подмяна на цели и средства допринася и ширещата се в медийното пространство куха фразеология, дефинираща изминалото двадесетилетие като период на преход от планова към пазарна икономика.

Истината е друга. В края на 80-те и началото на 90-те години на миналия век в България бе постигнат национален консенсус относно:

- **главната политическа цел** на обществото – да бъде сменена тоталитарната с демократична политическа система;
- **главната икономическа цел** – увеличаване на националното благосъстояние чрез устойчив и динамичен икономически растеж посредством трансформиране на икономически неефективната социалистическа планова система в смесена пазарна икономика, способна да осигури по-ефективно разпределение и използване на националните ресурси.

Следователно, поставената обща цел бе България да се утвърди като модерна, демократична, просперираща нация, а трансформацията на икономическата система бе определена като едно от средствата за реализиране на тази цел. По такъв начин трансформацията може да се интерпретира като своеобразно икономическо подобрение според критерия, разработен от Вилфредо Парето, който гласи, че „всяко преразпределение на ресурсите, включващо изменения на произвежданите блага, и/или тяхното разпределение между потребителите, може да се счита за подобрение, ако води до повишаване на благосъстоянието на някои индивиди (според собствената им оценка), без да причинява намаляване на благосъстоянието на други индивиди.“² Или, казано с други думи, **подобна промяна има смисъл, само ако доведе до увеличаване на жизнения стандарт на определе-**

² Collins Dictionary of Economics. Second edition. Harper Collins Publishers, 1993, p.562.

